

Accountantsverslag 2017

Gemeente Dalfsen

4 juni 2018

Aan de raad van de gemeente Dalfsen
t.a.v. de heer drs. J. Leegwater, raadsgriffier
Postbus 35
7720 AA DALFSEN

Groningen, 4 juni 2018

Kenmerk: RHB/SH/AMT/1060056/010

Ter informatie: De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudspagina interactief. Aan de hand van de menustructuur kan door het document genavigeerd worden. Via een klik op het BDO-logo gaat u steeds één stap terug in de menustructuur totdat u uiteindelijk weer in het hoofdmenu (de inhoudsopgave) uitkomt.

Geachte leden van de raad,

Wij hebben de jaarrekening 2017 van gemeente Dalfsen (hierna te noemen ‘gemeente’) gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging d.d. 11 oktober 2017, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2017. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies van de jaarrekeningcontrole opgenomen.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij op 25 april jl. afgestemd met de ambtelijke organisatie en de verantwoordelijke wethouder. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de gemeente bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Met vriendelijke groet,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. R.H. Bouman RA

Inhoudsopgave

Gemeente Dalfsen

1. Dashboard accountantscontrole

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

3. Resultaat en financiële positie

4. Belangrijkste bevindingen

Bijlagen

1. Dashboard accountantscontrole

Gemeente Dalfsen

Strekking controleverklaring	Belangrijkste aandachtspunten voor 2018	Resultaat 2017															
<ul style="list-style-type: none"> ▪ De jaarrekening 2017 is getrouw en rechtmatig. ▪ De belangrijkste fouten en onzekerheden (binnen de toleranties) zijn: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Fouten PGB € 33.900 (getrouwheid) en € 31.900 (rechtmatigheid) ▪ Onrechtmatigheden EU-aanbestedingen van € 139.000 ▪ Onzekerheden ten aanzien van de prestatielevering Jeugdzorg: € 233.600 ▪ Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de SiSa- en IMG-bijlage en de WNT-verantwoording. ▪ De samenwerking is constructief en plezierig verlopen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inrichting beheersmaatregelen ICT ▪ Waardering voormalige niet in exploitatie genomen gronden ▪ Inbedding naleving aanbestedingsrichtlijnen in het proces ▪ Sociaal domein (implementatie jeugd) 	<p>Het resultaat van gemeente Dalfsen over het jaar 2017 bedraagt € 209.000 voordelig, tegenover een begroot resultaat van € 135.000 nadelig. De afwijking van het resultaat is, gerelateerd aan de totale omvang van de begroting, relatief beperkt en duidt op een adequaat voorspellend vermogen.</p>															
Sociaal domein	Ontwikkeling grondexploitatie	Uw financiële positie vergeleken															
<p>Om zekerheid te verkrijgen bij de bestedingen in het sociaal domein wordt in belangrijke mate gesteund op controleverklaringen van zorgaanbieders (WMO) en van het Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (Jeugdzorg).</p> <p>Een deel van de bestedingen is niet onderbouwd middels een controleverklaring. De juistheid en rechtmatigheid van het grootste deel van deze kosten is door de gemeente Dalfsen middels aanvullende controles alsnog vastgesteld.</p>	<p>In 2017 is sprake van een wijziging in het BBV met betrekking tot de voorgeschreven verwerkingswijze ten aanzien van tussentijdse winsten in lopende grondexploitaties. Hierdoor moeten winsten eerder worden genomen, naar rato van de voortgang van het project. Gegeven de actuele calculaties heeft de toepassing van de POC methode geleid tot een winstneming in het boekjaar 2017 van € 5,2 mln. Zonder toepassing van de POC methode was de winstneming € 1,6 mln.</p>	 <table border="1"> <caption>Solvabiliteitsratio</caption> <thead> <tr> <th>Periode</th> <th>Dalfsen</th> <th>Gemid. NL*</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>PB17</td> <td>80,0%</td> <td>34,8%</td> </tr> <tr> <td>JR16</td> <td>62,0%</td> <td>34,8%</td> </tr> <tr> <td>PB18</td> <td>59,0%</td> <td>34,8%</td> </tr> <tr> <td>JR17</td> <td>59,0%</td> <td>34,8%</td> </tr> </tbody> </table>	Periode	Dalfsen	Gemid. NL*	PB17	80,0%	34,8%	JR16	62,0%	34,8%	PB18	59,0%	34,8%	JR17	59,0%	34,8%
Periode	Dalfsen	Gemid. NL*															
PB17	80,0%	34,8%															
JR16	62,0%	34,8%															
PB18	59,0%	34,8%															
JR17	59,0%	34,8%															

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Gemeente Dalfsen

2.1 De jaarrekening is getrouw

2.2 De jaarrekening is rechtmatig

2.3 Belangrijkste aandachtspunten 2018

2.1 De jaarrekening is getrouw

Gemeente Dalfsen

De jaarrekening 2017 is getrouw

Naast de geconstateerde en verwerkte controleverschillen, zijn tijdens onze controle de volgende resterende controleverschillen geconstateerd.

Resterende, niet-verwerkte controleverschillen 2017 getrouwheid				
Nummer	Omschrijving	Betreft post/toelichting	Fouten	Onzekerheden
1	Getrouwheid PGB (WMO & Jeugdzorg)	Hoofdstuk 4.3	33.900	
2	Jeugdzorg, onzekerheden ten aanzien van de prestatielevering	Hoofdstuk 4.3		233.600
	Totaal		33.900	233.600
	Materialiteit (1% voor fouten / 3% voor onzekerheden)		€ 688.000	€ 2.064.000
	Performance materialiteit (75% van de materialiteit)		€ 516.000	€ 516.000
	Door de raad vastgestelde rapporteringstolerantie		€ 55.000	€ 55.000

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2017 van de gemeente Dalfsen afgegeven met betrekking tot het aspect getrouwheid. De geconstateerde controleverschillen blijven binnen de door de raad gestelde goedkeuringstoleranties.

2.2 Rechtmatigheid van de jaarrekening

Gemeente Dalfsen

De jaarrekening
2017 is
rechtmatig

Naast de geconstateerde en verwerkte controleverschillen, zijn tijdens onze controle de volgende resterende controleverschillen geconstateerd.

Resterende, niet-verwerkte controleverschillen 2017 rechtmatigheid				
Nummer	Omschrijving	Betreft post/toelichting	Fouten	Onzekerheden
1	Ongesaldeerde getrouwheidsfouten zijn rechtmatigheidsfouten	transport 2.1	33.900	233.600
2	EU-aanbestedingen	Hoofdstuk 4.2	139.000	
3	Rechtmatigheid PGB (WMO & Jeugdzorg)	Hoofdstuk 4.3	31.900	
	Totaal		204.800	233.600
	Materialiteit (1% voor fouten / 3% voor onzekerheden)		688.000	2.064.000
	Performance materialiteit (75% van de materialiteit)		516.000	516.000
	Door de raad vastgestelde rapporteringstolerantie		55.000	55.000

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2017 van de gemeente Dalfsen afgegeven met betrekking tot het aspect rechtmatigheid. De geconstateerde controleverschillen blijven binnen de door de raad gestelde goedkeuringstoleranties.

2.3 Belangrijkste aandachtspunten voor 2018

Gemeente Dalfsen

Inleiding

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2017 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende belangrijke aandachtspunten voor het komende jaar benoemen.

1.	Inrichting Beheersmaatregelen ICT Zoals in onze managementletter 2016 alsook 2017 is gerapporteerd zijn de algemene IT Beheersmaatregelen mede van belang voor een efficiënte aanpak van onze controle. Als gevolg van de bevindingen uit de managementletter zijn er enkele aanvullende gegevens gerichte werkzaamheden uitgevoerd. De organisatie is actief met de opvolging van de aanbevelingen aan de slag gegaan. Voor 2018 willen wij het belang van de verdere implementatie van de ingezette ontwikkeling ten aanzien van de algemene IT beheersmaatregelen benadrukken.
2.	Sociaal domein (jeugd) Met ingang van 2018 voert de gemeente Dalfsen zelf de afhandeling van de facturen van zorgaanbieders inzake de jeugdzorg uit (voorheen uitgevoerd door BVO IJsselland). Daarnaast zal Dalfsen zelf, conform de huidige werkwijze bij de WMO, verantwoordelijk worden voor het controleren van de jaarlijkse productieverantwoordingen en controleverklaringen daarbij. Wij vragen uw aandacht voor dit proces.
3.	Inbedding aanbestedingsrichtlijnen in het proces In onze managementletter hebben wij aandacht gevraagd voor de borging van procedures rondom aanbestedingen. Door de organisatie is ten behoeve van de controle 2017, achteraf, een gedetailleerde spend-analyse uitgevoerd welke door ons in detail is beoordeeld. Hieruit is één onrechtmatige inkoop gebleken. Wij benadrukken derhalve het belang van een adequate waarborg in het proces ten aanzien van het naleven van de aanbestedingsvoorschriften, zodat uw gemeente in de toekomst kan voldoen aan de geldende voorschriften én dit ook op een adequate wijze kan aantonen.
4.	Waardering Bouwgronden Niet in Exploitatie Uiterlijk 31 december 2019 zal een toets moeten plaatshebben op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming. Als daarbij een duurzame waardevermindering wordt vastgesteld zal dit uiterlijk 31 december 2019 tot een afwaardering van de gronden moeten leiden. De gemeente Dalfsen heeft in 2017 reeds voor enkele voormalige niet in exploitatie genomen bouwgronden de marktwaarde bepaald en de waardering in de jaarrekening hierop aangepast. Wij vragen uw aandacht voor de tijdige waardebepaling van de resterende voormalige niet in exploitatie genomen gronden.

3. Resultaat en financiële positie

Gemeente Dalfsen

3.1 Resultaat 2017

3.2 Uw financiële positie vergeleken

3.1 Resultaat 2017

Gemeente Dalfsen

Resultaat 2017 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 344.000 voordelig

Het resultaat wijkt ongeveer 0,6% af van de begroting wat duidt op een adequaat voorspellend vermogen

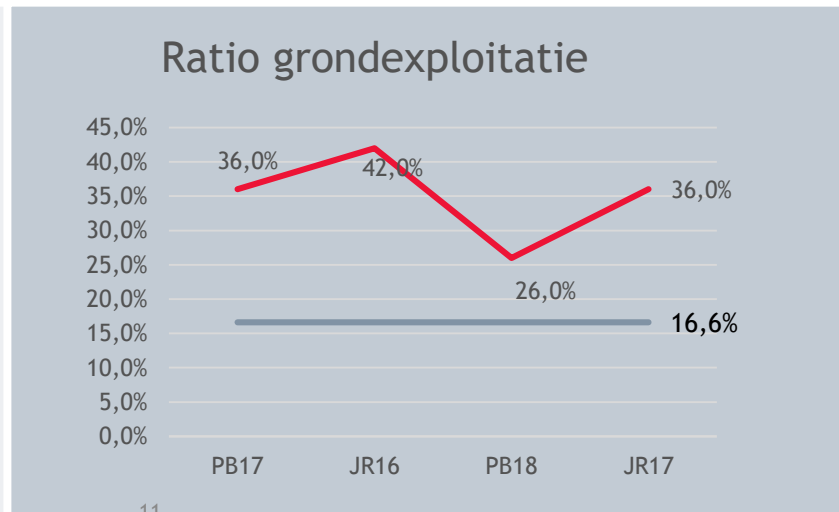
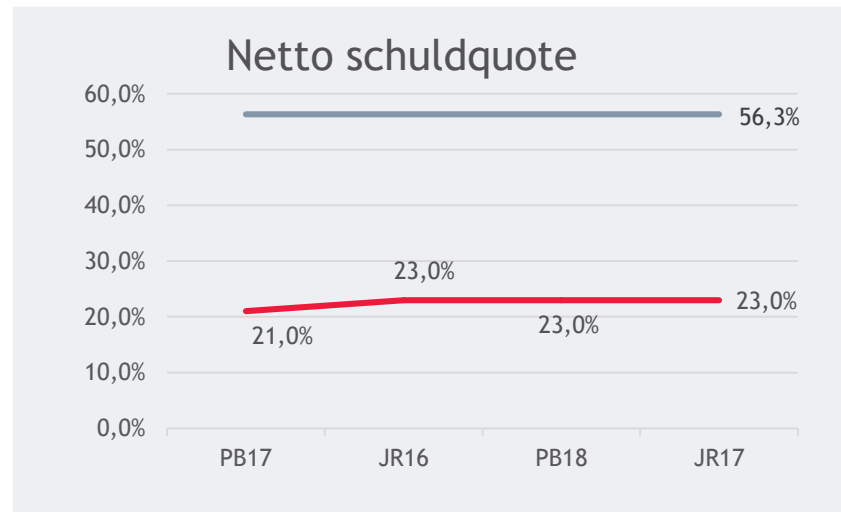
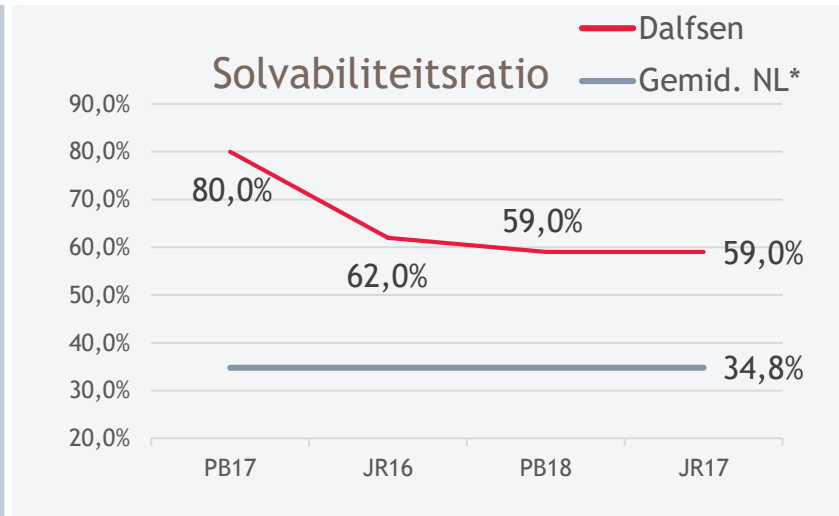
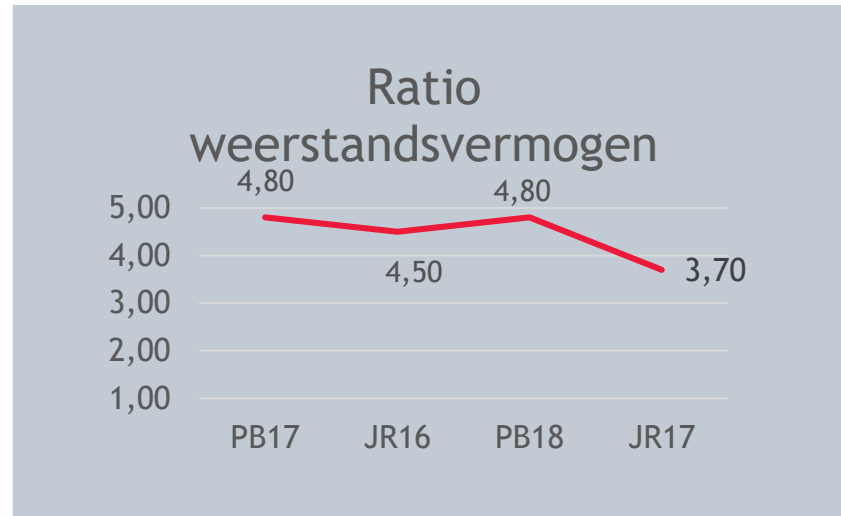
Het resultaat van gemeente Dalfsen over het jaar 2017 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 344.000 voordelig. In het onderstaand overzicht is het resultaat in het kort weergegeven:

Overzicht van baten en lasten 2017				
(alle bedragen in € '000)	Resultaat 2017	Gewijzigde begroting	Δ	Δ in %
Baten	37.824	30.384	7.440	24%
Lasten	-55.920	-54.241	-1.679	3%
Saldo baten en lasten programma's	-18.096	-23.857	5.761	
Saldo algemene dekkingsmiddelen	27.100	26.883	217	1%
Overhead	-6.834	-7.170	336	-5%
Saldo van baten en lasten	2.170	-4.144	6.314	
Vennootschapsbelasting	-	-	-	
Stortingen in reserves	-5.873	-237	-5.636	
Onttrekkingen aan reserves	3.912	4.246	-334	
Resultaat	209	-135	344	-0,6%

Het resultaat is in de jaarrekening nader geanalyseerd. Het resultaat 2017 wijkt ongeveer 0,6% (€ 344.000 / € 61.411.000) af van de totale begrote lasten (na wijziging). Op basis van onze ervaringsnorm bij gemeenten is een afwijking van 2-3 % inherent aan een complex begrotingsproces, een hogere afwijking duidt op een nog niet optimaal voorspellend vermogen. Gemeente Dalfsen valt binnen de gestelde marges, wat duidt op een adequaat voorspellend vermogen.

3.2 Uw financiële positie vergeleken

Gemeente Dalfsen

* De bron voor de gemiddelden NL betreft het gemiddelde over 2016 voor gemeenten volgens het dashboard op www.waarstaatjegemeente.nl

3.2 Uw financiële positie vergeleken

Gemeente Dalfsen

	<p>Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen</p> <p>De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.</p>
Ratio weerstandsvermogen	<p>Weerstandsvermogen gemeente Dalfsen is zeer goed</p> <p>In de paragraaf weerstandsvermogen heeft het college een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze paragraaf € 13,6 miljoen. In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de relevante risico's benoemd. De gemeente Dalfsen heeft op basis van interne berekeningen het totale bedrag aan risico's waaraan de organisatie is blootgesteld bepaald op € 3,7 miljoen. Het weerstandsvermogen van de gemeente Dalfsen is daarmee, met een ratio van 3,7, zeer goed te noemen. Opgemerkt wordt dat de ratio weerstandsvermogen ten opzichte van 2016 is afgenomen, dit met name doordat de reserve grondexploitatie in 2017 niet meer tot de vrij besteedbare middelen is gerekend.</p>
Solvabiliteit = eigen vermogen / balanstotaal	<p>Dalfsen scoort op solvabiliteit en netto-schuldquote ruim boven het landelijk gemiddelde</p> <p>De solvabiliteit bedraagt ultimo 2017 59% (2016: 62%). Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de gemeente in staat is om haar verplichtingen op lange termijn te voldoen. De solvabiliteit van de gemeente Dalfsen ligt ruim boven het landelijk gemiddelde.</p>
Netto-schuldquote = schulden / totaal vermogen	<p>De netto-schuldquote bedraagt 23% (2016: 23%). Voor de netto-schuldquote geldt dat hoe lager dit percentage is, hoe beter de gemeente in staat is om de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie te dragen. Dalfsen scoort hierbij met 23% ruim onder het landelijk gemiddelde.</p>
Ratio grondexploitatie = omvang voorraad / balanstotaal	<p>De grondexploitaties bedragen per eind 2017 36% van het balanstotaal (2016: 42%)</p> <p>Dit kengetal geeft aan hoe de voorraden van de gemeente zich verhouden ten opzichte van de jaarlijkse inkomsten. Daarmee kan beoordeeld worden of de omvang van de grondexploitatie risicovol is in relatie tot de omvang en inkomsten van de gemeente.</p> <p>De ratio grondexploitatie van de gemeente Dalfsen bedraagt ultimo 2017 36%. De ratio ligt daarmee 6% lager dan in 2016, mede als gevolg van een toename van het balanstotaal van de gemeente Dalfsen. Deze ratio ligt boven het landelijk gemiddelde van 16,6% (cijfers 2016), hetgeen wordt verklaard doordat er complexen (zoals Oosterdalfsen en Westerbouwlanden Noord) thans nog in de beginfase van de ontwikkeling zitten, waardoor er omvangrijke bedragen zijn geïnvesteerd die nog met toekomstige verkopen moeten worden terugverdiend.</p>

4. Belangrijkste bevindingen

Gemeente Dalfsen

4.1 Grondexploitaties

4.2 Rechtmatigheid Aanbesteden

4.3 Sociaal Domein

4.4 Overige bevindingen

4.1 Grondexploitaties

Gemeente Dalfsen

Actualisatie grondexploitaties

Actualisatie en bijstelling grondexploitaties

De veruit grootste balanspost met betrekking tot onderhanden projecten betreft de voorraden (grondexploitatie). Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen en rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- **Prijs:** inherent gevolg van de economische crisis is dat de verkoopprijzen van woningen en dus van grond onder druk staan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

Deze drie P's zijn tijdens de jaarrekeningcontrole besproken met uw medewerkers. Tijdens deze gesprekken zijn de uitgangspunten gechallenged. De grondexploitaties zijn met deze uitgangspunten per 31 december 2017 geactualiseerd. Tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze zijn gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Toepassing POC leidt tot winstname van € 5,2 miljoen in 2017

Daarnaast is in 2017 sprake van een wijziging in het BBV met betrekking tot de voorgeschreven verwerkingswijze ten aanzien van winsten in lopende grondexploitaties. Tot vorig jaar was het gebruikelijk dat overwegend pas tegen het eind van de looptijd van een grondexploitatie sprake van winstneming. In de notitie grondexploitatie (maart 2016) is de Percentage Of Completion (POC) methode benoemd. Door toepassing van deze methode worden eerder winsten genomen, naar rato van de voortgang van het project. Dit zoals dat bijvoorbeeld ook in het bedrijfsleven (onder de Richtlijnen Jaarverslaggeving) gebruikelijk is. Recente beantwoording in de vragen en antwoorden rubriek van de commissie BBV (eind 2017) leert dat de commissie inmiddels een duidelijke stelling heeft ingenomen over verplichte toepassing van de POC methode. De lopende grondexploitaties zijn in de jaarrekening 2017 van de gemeente Dalfsen dan ook op basis van dit uitgangspunt opgesteld. Gegeven de actuele calculaties heeft de toepassing van de POC methode geleid tot een tussentijdse winstneming in het boekjaar 2017 van € 5,2 miljoen. Onder de methode die tot voorheen werd gebruikt was sprake geweest van een tussentijdse winstneming van € 1,6 miljoen, de toepassing van de POC-methode leidt derhalve in 2017 tot een aanvullende winstname van € 3,6 miljoen.

4.1 Grondexploitaties

Gemeente Dalfsen

Cijfermatig beeld grondexploitaties en belangrijkste ontwikkelingen

De nog te realiseren verkopen bedragen € 51,8 miljoen, monitoring van de voortgang van de verkopen is van belang

De ontwikkeling van de boekwaarde

De ontwikkeling van de boekwaarde van gronden is als volgt weer te geven:

(*€ 1.000)	BW 31-12-2016	Investerings	Inkomsten	Winstneming	BW 31-12-2017
Totaal bedrijventerreinen	6.667	275	999	159	6.102
De Gerner Marke	-98	24	815	1.599	711
Westerbouwlanden Noord	9.307	225	1.489	1.388	9.380
Oosterdalfsen	5.808	1.304	3.172	345	4.285
De Nieuwe Landen II	2.535	259	836	410	2.368
Waterfront	-1.249	508	741	729	-752
Overig woningbouwcomplexen	1.067	100	594	986	1.560
Totaal gronden	24.037	2.695	8.646	5.616	23.654

De boekwaarde gronden is gedurende 2017 met € 383.000 afgenomen tot afgerond € 23,7 miljoen, met name als gevolg van:

- Investerings : € 2,7 miljoen; dit bestaat voor € 0,2 miljoen aan rente en € 0,4 miljoen aan geactiveerde eigen uren
- Verkopen : € 8,6 miljoen; dit betreft vooral project Oosterdalfsen en Westerbouwlanden Noord
- Winstnemingen : € 5,6 miljoen; dit betreft met de woningbouwcomplexen.

Zoals blijkt uit bovenstaand overzicht bestaat de boekwaarde per ultimo 2017 van € 23,7 miljoen met name uit bedrijventerreinen (De Grift III), Westerbouwlanden Noord en Oosterdalfsen. Deze boekwaarde zal moeten worden terugverdiend met toekomstige grondverkopen. Voor alle grondexploitaties gezamenlijk bedragen de nog te realiseren verkoopopbrengsten € 51,8 miljoen, waarvan € 40,1 miljoen betrekking heeft op voornoemde drie grote complexen. In het voorjaar van 2018 zijn alle grondexploitaties geactualiseerd in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2018. Wij hebben vastgesteld dat de in de geactualiseerde grondexploitaties ingerekende programmering voor alle complexen gezamenlijk past binnen de kaders die mede zijn bepaald op basis van recent uitgevoerde lokale en regionale markt- en behoefteonderzoeken en kunnen dan ook instemmen met de huidige prognoses. Gelet op de omvang van de nog te realiseren grondverkopen adviseren wij u om de ontwikkeling van grondverkopen blijvend te monitoren.

4.2 Rechtmatigheid Aanbestedingen

Gemeente Dalfsen

Voor € 139.000 aan onrechtmatigheden geconstateerd

Rechtmatigheid Aanbesteden

Gemeenten dienen de Europese en nationale aanbestedingsregels te volgen, waarbij is vastgelegd dat leveringen en diensten met een contractwaarde boven € 209.000 en werken boven € 5,2 miljoen (normbedragen 2017) Europees moeten worden aanbesteed. Door het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels loopt de gemeente het risico dat claims worden ingediend en dat schadevergoedingen door de gemeente dienen te worden betaald, wanneer een partij is benadeeld.

In onze managementletter hebben wij aandacht gevraagd voor de borging van procedures rondom aanbestedingen. Derhalve is door Dalfsen, achteraf, een gedetailleerde spend-analyse uitgevoerd welke door ons in detail is beoordeeld. Uit deze werkzaamheden is gebleken dat er in 2017 sprake was van afwijkingen op de Europese aanbestedingsvoorschriften. Deze onrechtmatigheid betreft:

- Betreft de inhuur van personeel, ad. €139.000. De financiële onrechtmatigheid, welke wij hebben meegewogen in ons oordeel, is gevormd door de contractwaarde van de in 2017 afgesloten overeenkomst, welke een looptijd kent tot 1 april 2018. In 2018 zal de samenwerking met betreffende persoon naar verwachting worden voortgezet, derhalve is de betreffende bevinding ook een aandachtspunt voor 2018.

Wij benadrukken derhalve het belang van een adequate waarborg in het proces ten aanzien van het naleven van de aanbestedingsvoorschriften, zodat uw gemeente ook in de toekomst kan voldoen aan de geldende voorschriften én dit ook op een adequate wijze kan aantonen.

Naleving Inkoop- en aanbestedingsbeleid Dalfsen

Naast de Europese en nationale aanbestedingsregels heeft de gemeente Dalfsen ook eigen Inkoop- en aanbestedingsregels opgesteld. Dit eigen inkoopbeleid is niet opgenomen in het normenkader en maakt derhalve geen onderdeel uit van onze formele rechtmatigheidscontrole. Wel hebben wij kennis genomen van de werkzaamheden die door de interne controleur zijn uitgevoerd op de naleving van het eigen inkoopbeleid. Door de interne controleur zijn diverse afwijkingen van het eigen inkoopbeleid geconstateerd, met name ten aanzien van geformuleerde voorwaarden voor wat betreft het afstandscriterium en uitnodigen van nieuwe leveranciers, alsmede een onvolledige registratie van de aangegane contracten en onderliggende aanbestedingsstukken. Voorgaande ligt in lijn met onze aanbeveling ten aanzien van het naleven van de Europese- en nationale aanbestedingsregels, door de rechtmatigheid van de inkopen aan de voorkant van het proces te borgen en zorg te dragen voor een adequate registratie van contracten en aanbestedingsstukken.

4.3 Sociaal domein: Algemeen, WMO & Jeugd

Gemeente Dalfsen

Uitgaven Sociaal Domein 2017

De uitgaven van de gemeente Dalfsen in het sociaal domein bedragen over 2017 € 9,4 mln. In hoofdlijnen is de volgende onderverdeling naar stromen te maken:

Onderdelen Sociaal Domein	Omvang 2017 in €	Begroting 2017	Omvang 2016 in €
WMO (incl PGB)	3.878.000	3.381.000	3.875.000
Jeugdzorg (incl PGB)	5.558.000	5.037.000	4.555.000
Totaal	9.436.000	8.418.000	8.430.000

Hierna lichten wij onze bevindingen per stroom nader toe.

WMO (ZIN): € 3.878.000

Ten aanzien van de WMO heeft de gemeente zelf de zorg ingekocht en instellingen gecontracteerd. De gemeente heeft met de grotere zorgaanbieders (> € 125.000) afspraken gemaakt omtrent oplevering van verantwoordingen voorzien van controleverklaringen. Wij hebben geconstateerd dat de gevraagde controleverklaringen in overwegende mate door de gemeente zijn ontvangen. Ten aanzien van de instellingen waarvan geen controleverklaring is ontvangen, heeft de gemeente Dalfsen zelfstandig aanvullende werkzaamheden uitgevoerd om alsnog zekerheid te krijgen omtrent de prestatielevering. Wij hebben deze aanvullend uitgevoerde werkzaamheden beoordeeld en hebben mede op basis daarvan de prestatielevering van deze zorgkosten vastgesteld.

Voor de aanbieders met een productie kleiner dan € 125.000 zijn wel productieverantwoordingen, maar geen controleverklaringen bij zorgaanbieders opgevraagd. Voor deze aanbieders heeft de gemeente Dalfsen aanvullende werkzaamheden uitgevoerd om alsnog zekerheid te krijgen omtrent de prestatielevering. Wij hebben deze aanvullend uitgevoerde werkzaamheden beoordeeld en hebben mede op basis daarvan de prestatielevering van deze zorgkosten vastgesteld.

Geen sprake van onzekerheden ten aanzien van de WMO

4.3 Sociaal domein: Algemeen, WMO & Jeugd

Gemeente Dalfsen

Resterende
onzekerheid
Jeugdhulp
€ 233.600

Jeugd: € 5.558.000

In de jaarrekening worden de baten en lasten van de jeugdzorg verantwoord, waarvan een deel van de financiële administratie is ondergebracht bij het Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (hierna: RSJ). De gemeente is zelf verantwoordelijk voor de toekenning van de zorg. Het RSJ sluit contracten af met de zorginstellingen en draagt zorg voor de administratie en verantwoording. Van RSJ is een verantwoording met goedkeurende controleverklaring over 2017 ontvangen. Uit deze controleverklaring blijkt dat voor een bedrag van € 233.600 aan zorgkosten geen zekerheid kon worden verkregen omtrent de prestatielevering. Deze onzekerheid hebben wij meegewogen in onze oordeelsvorming omtrent de jaarrekening 2017 (zie hoofdstuk 2).

Naast de onder verantwoordelijkheid van de RSJ uitgevoerde werkzaamheden is de gemeente Dalfsen zelf verantwoordelijk voor de toekenning van de zorg (controle woonplaatsbeginsel, opstellen onderzoeksrapportages en beschikkingen). Uit onze werkzaamheden blijkt dat deze door de gemeente Dalfsen zelf uit te voeren controles over 2017 adequaat zijn vastgelegd. Het gevolg hiervan is dat wij op dit gebied geen onzekerheid hebben in onze controle voor wat betreft de rechtmatige toekenning van zorg.

4.3 Sociaal domein: PGB's (1)

Gemeente Dalfsen

Sociale Verzekeringsbank en uitvoering PGB administratie

De gemeente is afhankelijk van de SVB

Met ingang van 2015 is uw gemeente verantwoordelijk voor uitvoering van de Persoonsgebonden Budgetten (PGB's) voor de WMO en de Jeugdwet. Uitvoering hiervan vindt (verplicht) plaats door de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Uw gemeente verstrekt de beschikkingen PGB en is verantwoordelijk voor een adequate cliëntregistratie en het vaststellen van de prestatielevering.

Uitkomsten accountantscontrole SVB

Uit de accountantscontrole 2017 bij de SVB blijkt dat landelijk sprake is van een afkeurend oordeel met een rechtmatigheidsfout voor de WMO van 7,7% (2016: 34,1%). Voor het onderdeel Jeugd is eveneens sprake van een afkeurend oordeel met een rechtmatigheidsfout van 10,5% (2016: 33,9%). De meest voorkomende getrouwheid en rechtmatigheidsfouten die de accountant van de SVB daarbij rapporteert zijn:

- Burgerservicenummer (BSN) ontbreekt of is incorrect overgenomen.
- Type wet is niet of onjuist vermeld.
- Er is sprake van ontbrekende of strijdige informatie in de zorgovereenkomst.
- De originele factuur wijkt af van digitale declaratie of de factuur is niet nagestuurd.
- De uitbetaling wijkt af van de factuur of de digitale declaratie.
- Het uurtarief dat is gedeclareerd is hoger/lager dan dat op de zorgovereenkomst.

Wij hebben een review gedaan en kunnen steunen op de werkzaamheden van de accountant van de SVB. Daarbij concluderen wij dat de formele fouten zoals geconstateerd bij de SVB geen impact hebben op het rechtmatigheidsoordeel over de jaarrekening 2017 van uw gemeente. Op de volgende pagina geven wij onze inschatting van de financiële fout weer.

Controle op geleverde zorg in de vorm van PGB's

Uit onze werkzaamheden blijkt dat de gemeente Dalfsen in 2017 is gestart met het uitvoeren van controles om vast te stellen dat de zorg in de vorm van de PGB's ook daadwerkelijk is verstrekt (ofwel de zogenaamde prestatielevering). Het gevolg hiervan is dat wij op dit gebied geen onzekerheid meer hebben in onze controle voor wat betreft de levering van zorg.

4.3 Sociaal domein: PGB's (2)

Gemeente Dalfsen

Fout PGB's mede gebaseerd op projectiebrieven

Geraamde fout in de Persoons Gebonden Budgetten

De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Zoals aangegeven heeft de SVB een afkeurende controleverklaring ontvangen. Om te kunnen inschatten wat dit betekent voor uw gemeente, heeft de SVB begin 2018 aan elke gemeente een zogenaamde 'projectiebrief rechtmatigheid 2017' gestuurd.

Wij hebben een dossierreview uitgevoerd bij de accountant van het SVB. Op basis daarvan hebben wij onderscheid gemaakt tussen formele en financiële / materiële fouten, omdat alleen de laatste meewegen in het accountantsoordeel van uw gemeente. Op basis van de landelijke financiële foutpercentages, ramen wij de financiële fouten voor de gemeente Dalfsen als volgt:

Meest waarschijnlijke financiële fout :
€ 33.900 (getrouwheid) en
€ 31.900 (rechtmatigheid)

PGB per categorie	Bestedingen 2017	Financiële fout (getrouwheid)	Financiële fout (rechtmatigheid)	Financiële onzekerheid (getrouwheid en rechtmatigheid)
PGB WMO	292.000	11.300 (3,87%)	10.500 (3,58%)	n.v.t.
PGB Jeugd	625.000	22.600 (3,61%)	21.400 (3,42%)	n.v.t.
Totaal	917.000	33.900	31.900	n.v.t.

4.4 Overige bevindingen

Gemeente Dalfsen

Risico's in de betalingsorganisatie	<p>Risico's in de betalingsorganisatie</p> <p>In onze managementletter van 2016 en 2017 hebben wij gerapporteerd dat het betalingsproces risico's kent vanwege onvoldoende ingerichte en door het systeem afgedwongen functiescheidingen. De organisatie heeft deze bevindingen opgepakt en in het najaar van 2017 wijzigingen in het betaalproces doorgevoerd om de risico's in het betaalproces te mitigeren. Daar deze verbeteringen in het proces nog niet voor het gehele boekjaar 2017 van kracht zijn geweest, hebben een aanvullende deelwaarneming uitgevoerd op de juistheid van de verrichte betalingen. Uit deze gegevensgerichte werkzaamheden zijn geen bevindingen gebleken.</p>
Vpb	<p>Invoering Vpb-plicht overheidsbedrijven</p> <p>Overheidsondernemingen zijn met ingang van 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Vanaf het boekjaar 2016 zullen overheidsondernemingen dan ook aangifte vennootschapsbelasting moeten gaan doen. Er is geen integrale belastingplicht. Belastingplicht voor de vennootschapsbelasting bestaat slechts voor zover de overheidsinstelling met een activiteit deelneemt aan het economische verkeer. Dat wil zeggen als de activiteit wordt verricht buiten de eigen kring. Daarnaast is een aantal ondernemingsactiviteiten specifiek vrijgesteld van de heffing van vennootschapsbelasting. Dit vloeit rechtstreeks voort uit de bedoeling van de wetgeving, te weten het tegengaan van mogelijke concurrentievervalsingen met private ondernemingen.</p> <p>Gemeente Dalfsen heeft actief gewerkt aan de implementatie van de vennootschapsbelasting. Inmiddels is de aangifte over boekjaar 2016 gereed, welke op korte termijn bij de belastingdienst zal worden ingediend.</p>
WNT is nageleefd	<p>Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)</p> <p>De WNT is op 1 januari 2013 in werking getreden en met ingang van 1 januari 2015 nader aangescherpt. Dit betekent dat de gemeente in haar jaarrekening de bezoldigingen van haar topfunctionarissen dient te vermelden. Wij hebben vastgesteld dat in de jaarrekening 2017 opgenomen toelichting omtrent de WNT voldoet aan de daaraan te stellen vereisten.</p>

Bijlagen

Gemeente Dalfsen

Bijlage A: Onze controle

Bijlage B: Bevindingen SISA-bijlage

Bijlage C: Bevindingen IMG-bijlage

Bijlage D: Onze urenbesteding

Bijlage A

Onze controle

Scoping: doel en object van de controle	<p>Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Dalfsen, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld zijn in overeenstemming met het BBV.</p> <p>Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging d.d. 11 oktober 2017.</p>															
Materialiteit	<p>Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 688.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.</p> <table border="1" data-bbox="450 756 2292 992"><thead><tr><th>Goedkeuringstolerantie</th><th>Goedkeurend</th><th>Beperking</th><th>Oordeelonthouding</th><th>Afkeurend</th></tr></thead><tbody><tr><td>Fouten in de jaarrekening (% lasten)</td><td>≤ 1%</td><td>> 1% < 3%</td><td>-</td><td>≥ 3%</td></tr><tr><td>Onzekerheden in de controle (% lasten)</td><td>≤ 3%</td><td>> 3% < 10%</td><td>≥ 10%</td><td>-</td></tr></tbody></table> <p>Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 55.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn. Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid en rechtmatigheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de SiSa- en IMG-bijlagen van de jaarrekening. Voor de WNT, SiSa en IMG gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT-, SiSa- en IMG-toleranties eveneens op correcte wijze toe.</p>	Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend	Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%	Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-
Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend												
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%												
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-												

Bijlage A

Onze controle

Onafhankelijkheid	<p>Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controle cliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij bevestigen dat we geen giften hebben gegeven aan dan wel aangenomen van de organisatie of haar personeel. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.</p>
Fraude en non-compliance	<p>Onze controle is niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Bij de planning voor de jaarrekeningcontrole, houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Daarnaast hebben wij beoordeeld in hoeverre sprake kan zijn van een risico omtrent corruptie.</p> <p>Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties op verschillende niveaus binnen de organisatie. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en -situaties besproken met de directie en concern controller. Deze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen indicaties voor materiële fraude opgeleverd.</p>
Geautomatiseerde gegevensverwerking	<p>De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij, in het kader van de jaarrekeningcontrole, de relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Hieruit zijn tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking gebleken, namelijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Procedure autorisatiebeheer: controle op juistheid ingerichte autorisaties nog onvoldoende ▪ Administrator en superuser accounts toegekend aan eindgebruikers, generieke beheersaccounts aanwezig ▪ Wijzigingenbeheer: updates niet toetsbaar <p>Wij merken op dat de organisatie actief met de opvolging van de aanbevelingen aan de slag is gegaan. Voor 2018 willen wij het belang van de verdere implementatie van de ingezette ontwikkeling ten aanzien van de algemene IT beheersmaatregelen benadrukken.</p>

Bijlage B

Bevindingen SISA-bijlage

Geen bevindingen
inzake de
controle van de
SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Dalfsen heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst.

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2017 in het kader van SiSa worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel hierna weergegeven.

Nr.	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017			
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden			
G2	Gebundelde uitkering Participatiewet (gemeentedeel 2017)			
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen (gemeentedeel 2017)			

Bijlage C

Bevindingen IMG-bijlage

Geen bevindingen
inzake de
controle van de
IMG-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de IMG-verantwoording (Investeren Met Gemeenten) toegevoegd. De gemeente Dalfsen heeft de rechtmatige totstandkoming van de IMG-bijlage getoetst.

In aansluiting op het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2017 in het kader van IMG worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel hierna weergegeven.

Project	Beschikkingnummer provincie Overijssel	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
Invulling Chichoreifabriek	2010/0169527			
Waterfront	2011/0034843			

Bijlage D

Onze urenbesteding

Urenbesteding en kwaliteit van onze dienstverlening

In het kader van transparantie in de onze controle hebben wij in de weergegeven tabel de hoeveelheid uren opgenomen die wij het afgelopen jaar verwachten te besteden en daadwerkelijk hebben besteed (inclusief de geraamde uren die wij nog verwachten te maken tot en met de afronding van de controle).

Team	Begroot	Werkelijk	Procentueel
Partner	35	42	7%
Manager	158	180	28%
Senior staff	236	289	46%
Staff	148	123	19%
Totaal	577	634	100%

Uit de tabel blijkt een hogere werkelijke tijdsbesteding in 2017 dan was geraamd. Wij gaan, conform afspraak, mede in het kader van de jaarlijkse evaluatie, graag in gesprek met de organisatie over de verdere optimalisering van onze werkzaamheden, de samenwerking en de hiervoor noodzakelijke urenbesteding.

Nieuwe perspectieven

In de nieuwe economie doen kansen zich sneller voor dan ooit. Nieuwe spelregels geven een boost aan zakelijk werken. En een nieuwe generatie staat klaar om het anders te doen. Beter, slimmer, innovatiever. Wie succesvol wil ondernemen, moet zelf ook vernieuwen. Open staan voor verandering. En met open vizier kijken naar de mogelijkheden die voor ons liggen.

Nieuwe perspectieven, dát is wat BDO u wil bieden. En kan bieden, dankzij onze unieke combinatie van lokale marktkennis en een internationaal netwerk. Persoonlijke dienstverlening en een professionele aanpak. BDO helpt u graag om vanuit een andere invalshoek naar uw business te kijken. Zodat u de juiste beslissingen neemt om uw organisatie sterker, wendbaarder en succesvoller te maken. Of u nu een mkb-bedrijf, familiebedrijf, publieke organisatie of internationale organisatie bent.

BDO kijkt graag met u vooruit. Samen komen we tot nieuwe inzichten en nieuwe kansen in uw markt. Samen creëren we nieuwe perspectieven.

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 25 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.500 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy.

BDO adviseert organisaties in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat. In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 162 landen, meer dan 73.500 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op www.bdo.nl